

فصل دوم

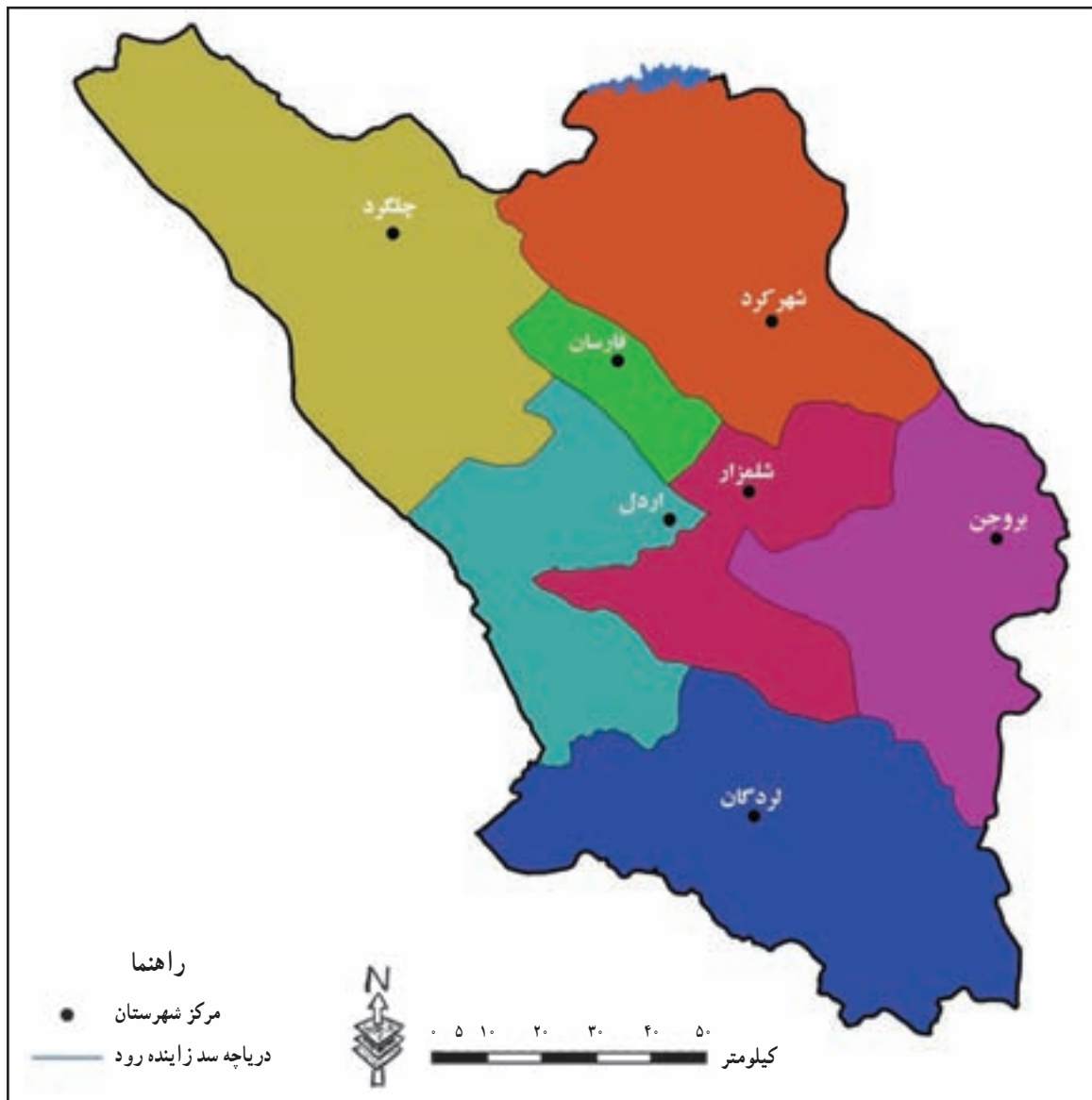
جغرافیای انسانی استان چهارمحال و بختیاری

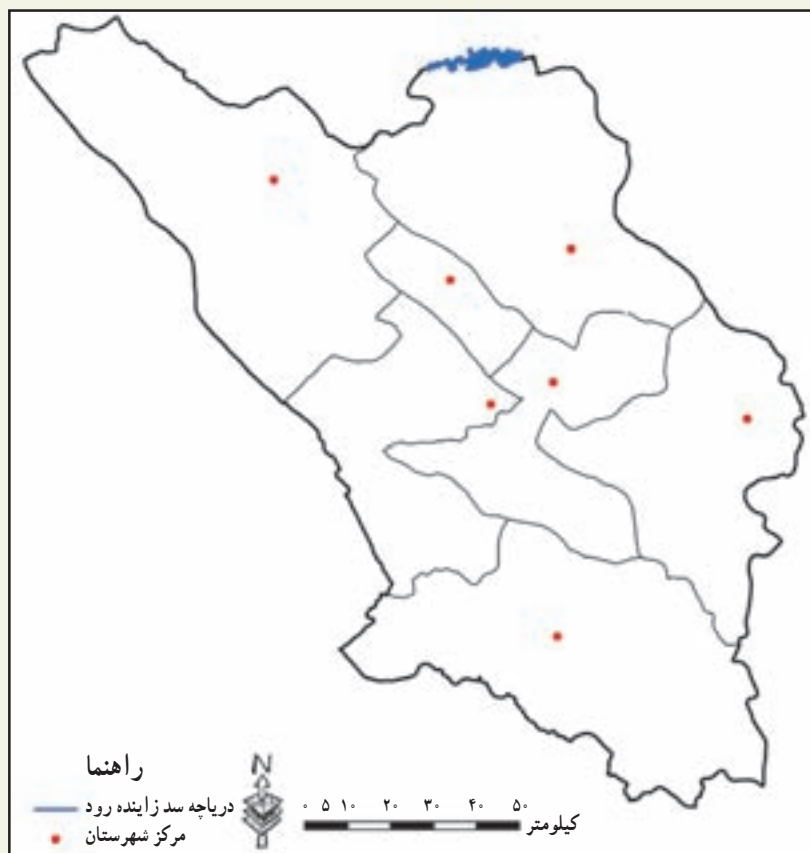
درس ۶ تقسیمات سیاسی استان

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۹۰، استان چهارمحال و بختیاری دارای ۷ شهرستان، ۲۲ بخش، ۴۵ دهستان، ۳۱ شهر و ۸۲۰ روستاست.

نقشه شماره ۱-۶ تقسیمات سیاسی استان

– با توجه به نقشه تقسیمات سیاسی استان نام شهرها، بخش‌ها و دهستان‌هایی که در داخل محدوده شهرستان محل زندگی شما قرار دارند، بر روی نقشه گنگ بنویسید.

نقشه شماره ۲-۶

بیشتر بدانیم

جدول شماره ۱-۶ – مساحت شهرستان‌های استان چهار محال و بختیاری

نام شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)	نام شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)	نام شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)
کوه‌رنگ	۳۷۰۱	بروجن	۲۲۵۶	فارسان	۵۵۸
لردگان	۳۳۹۰	اردل	۱۸۳۴	جمع	۱۶۴۲۱
شهرکرد	۳۰۲۲	کیار	۱۶۶۰		

برای مطالعه

جدول شماره ۲-۶- تقسیمات سیاسی استان چهارمحال و بختیاری

شهرستان	مرکز شهرستان	بخش	مرکز بخش	دهستان	مرکز دهستان	شهر
اردل	اردل	مرکزی	اردل	پشتکوه	رستم آباد	اردل
				دیناران	لیرایی	
-	-	میانکوه	سرخون	شلیل	شکرآباد	-
				میانکوه	ده کهنه	
بروجن	بروجن	مرکزی	بروجن	حومه	نقنه	بروجن، نقنه، سفید دشت، فرادنبه
				امامزاده حمزه علی	آقبلاغ	
بلداجی	بلداجی	بلداجی	بلداجی	چغاخور	اورگان	بلداجی
				دوراها	کردشامی	
گندمان	گندمان	گندمان	گندمان	گندمان	گندمان	گندمان
				طاقانک	طاقانک	
شهرکرد	شهرکرد	مرکزی	شهرکرد	حومه	نافج	شهرکرد، طاقانک، فرخ شهر، کیان، هفشجان، نافج
				زاینده رود جنوبی	حیدری	
بن	بن	بن	بن	وردنجان	وردنجان	بن وردنجان
				سامان	شوراب صغیر	
سامان	سامان	سامان	سامان	هوره	هوره	سامان
				سورشجان	هارونی	
سورشجان سودجان	سورشجان	لاران	سورشجان	مرغملک	مرغملک	سورشجان سودجان
				میزدج علیا	گوجان	
فارسان	فارسان	مرکزی	فارسان	میزدج سفلی	چلیچه	فارسان
				جوتقان	جوتقان	
فارسان	فارسان	جوتقان	جوتقان	سراب بالا	قلعه شریف	فارسان
				سراب پایین	فیل آباد	
باباحیدر	باباحیدر	باباحیدر	باباحیدر	سراب پایین	فیل آباد	باباحیدر
				سراب بالا	قلعه شریف	

جغرافیای انسانی استان

چلگرد	چمن گلی	بازفت	چمن گلی	بازفت	چلگرد	کوه رنگ
	صمصامی	دوآب		مرکزی		
	صالح آباد دشت زری	دشت زرین	چلگرد	مرکزی		
	چلگرد	شوراب تنگری				
	خویه	میانکوه موگویی	صمصامی	دوآب صمصامی		
	صمصامی	دهستان دوآب				
شلمزار گهرو دستناه	دزک	کیار شرقی	شلمزار	مرکزی	شلمزار	کیار
	شلمزار	کیار غربی				
	دستگرد امامزاده	دستگرد				
ناغان	ناغان	ناغان	ناغان	ناغان		
	دوبلان	مشایخ				
لردگان	ارمندعلیا	ارمند	لردگان	مرکزی	لردگان	لردگان
	کلار	ریگ				
	گوشه	میلاس				
آلونی	جوانمردی	جوانمردی	آلونی	خانمیرزا		
	آلونی	خانمیرزا				
مال خلیفه	دره نامدار	پشتکوه	مال خلیفه	فلارد		
	مال خلیفه	فلارد				
منج	قلعه مدرسه	بارز	منج	منج		
	منج برآفتاب	منج				
	سردشت	سردشت	سردشت	طلایه		
	مأمور	دودراء				
۳۱		۴۵		۲۲	۷	جمع کل

درس ۷ شیوه‌های زندگی در استان

تصاویر ۱-۷- انواع شیوه‌های زندگی در استان (روستایی، عشایری و شهری)

– به تصاویر بالا نگاه کنید؛ شباهت‌ها و تفاوت‌های هر کدام را بیان کنید.

در استان ما سه نوع شیوه زندگی کوچ‌نشینی، روستایی و شهری رایج است. براساس سرشماری سال ۱۳۸۵ تعداد ۴۴۲۲۹۸ نفر یعنی ۵۱/۶ درصد از مردم استان در نقاط شهری، ۴۱۴۶۲۴ نفر معادل ۴۸/۳ درصد در نقاط روستایی سکونت داشته و بقیه غیرساکن بوده‌اند.

۱- زندگی کوچ‌نشینی

کوچ، حرکتی جمعی و فصلی است که به‌خاطر انطباق زیستگاه انسان و دام با شرایط اقلیمی و اکولوژیکی انجام می‌شود.

تصاویر ۲-۷- کوچ عشایر بختیاری از خوزستان به استان

جغرافیای انسانی استان

براساس سرشماری سال ۱۳۸۷ تعداد ۱۴۶۵۷ خانوار عشایری یعنی ۹۰۰۱۴ نفر در استان چهار محال و بختیاری به زندگی کوچ نشینی مشغول بوده‌اند.

جدول شماره ۱-۷- تعداد خانوار و جمعیت عشایر بیلاقی و قشلاقی استان در سال ۱۳۸۷

عشایر قشلاقی		عشایر بیلاقی	
مرد و زن	خانوار	مرد و زن	خانوار
۳۶۰۲۵	۶۰۳۲	۹۰۰۱۴	۱۴۶۵۷

مهم‌ترین ایلات استان، عبارت‌اند از: بختیاری، قشقایی، جرقویه و بویراحمد سفلی که خصوصیات جمعیتی هر یک در جدول شماره ۲-۷ آمده است.

جدول شماره ۲-۷- ایلات کوچنده استان چهار محال و بختیاری در بیلاق و قشلاق

نام ایل	تعداد خانوار	مرد و زن	محل بیلاق	محل قشلاق
بختیاری	۱۴۵۲۰	۸۹۲۸۷	چهار محال و بختیاری (غرب استان)	خوزستان، چهار محال و بختیاری، اصفهان
قشقایی	۷۴	۳۸۲	چهار محال و بختیاری (شهرستان بروجن)	چهار محال و بختیاری، فارس، بوشهر
جرقویه	۶۳	۳۴۵	چهار محال و بختیاری (شهرستان لردگان و بروجن)	اصفهان
بویراحمدسفلی	۳	۲۰	کهگیلویه و بویراحمد	چهار محال و بختیاری (شهرستان لردگان)

آن گروه از عشایر که در محدوده استان بیلاق و قشلاق می‌کنند، «عشایر درون کوچ» و گروه‌هایی که برای قشلاق به مناطق خارج از استان می‌روند «عشایر برون کوچ» می‌نامند. خانواده‌های درون کوچ، زندگی یکجانشینی را انتخاب کرده‌اند اما طبق عادت قدیم، تابستان‌ها را از آبادی خارج شده و در ارتفاعات اطراف آبادی مستقر می‌شوند. از آنجایی که معمولاً تعداد دام آنها کمتر است، کوچ آنها نیز کوتاه می‌باشد. درون کوچی از اواسط خردادماه شروع شده و با شروع پاییز به آبادی‌های خود مراجعت می‌کنند.

عشایر برون کوچ، معمولاً دام‌هایشان را با ماشین جابه‌جا می‌کنند. این کار به دلیل تسهیل در کوچ و جلوگیری از ضایعاتی است که در هنگام جابه‌جایی وارد می‌شود. مسکن عشایر، سیاه چادر (بُهون) است که از موی بز بافته می‌شود.

بزرگ‌ترین ایلات استان، بختیاری‌ها هستند. ایل بختیاری به دو شاخه هفت لنگ و چهارلنگ تقسیم می‌شود. این تقسیم‌بندی در زمان صفویه و با هدف آسان‌تر شدن اخذ مالیات از ایل انجام گرفته است.

شاخه هفت لنگ به ۵ باب یا بزرگ طایفه تقسیم می‌شود که عبارت‌اند از: دورکی باب، بابادی باب، سه دهستانی باب، دینارانی

باب و بهداروندباب. ایل چهارلنگ نیز شامل طایفه‌های محمد صالحی، مَمی‌وند (زَلقی)، موگویی و کیومرثی (کیانرسی، کیان ارثی) است. همچنین در ساختار اجتماعی ایل بختیاری یک نوع تقسیم‌بندی رایج است که به ترتیب عبارت‌اند از: ایل، طایفه، تیره، تش، اولاد (کُرَبُو)، مال و خانوار.

خانوار، کوچک‌ترین واحد اجتماعی است که معمولاً از پدر، مادر و فرزندان تشکیل می‌شود.

بیشتر بدانیم

نمودار شماره ۱-۷- ساختار اجتماعی عشایر استان چهارمحال و بختیاری

اساس فعالیت‌های تولیدی در میان عشایر، دامداری است. متوسط تعداد دام عشایر در بیلاق ۱۱۳۵۴۸۵ رأس و در قشلاق ۴۷۰۰۰۸ رأس بوده است. از نظر تعداد دام، عشایر بختیاری مقام اول را در میان کلیه عشایر کشور داراست. عشایر علاوه بر دامداری برای رفع نیازهای خانوار خود به زراعت، باغداری و تولید صنایع دستی نیز می‌پردازند. زراعت در میان عشایر به روش سنتی و اغلب به صورت دیم انجام گرفته و بازدهی زیادی ندارد. از جمله صنایع دستی عشایر، قالی، قالیچه، زیلو، جاجیم، پلاس (چادر)، خورجین، گیوه و نمکدان است.

تصاویر ۳-۷- برخی از صنایع دستی عشایری

فعالیت ✓

- ۱- در محدوده شهرستان محل زندگی شما کدام دسته از ایلات زندگی می کنند؟ در مورد نام طوایف، تیره ها و تنش های آنها تحقیق کرده و گزارش آن را به دبیر خود ارائه دهید.
- ۲- نقش عشایر در اقتصاد منطقه شما چیست؟

۲- زندگی روستایی

تصویر ۴-۷- روستای پلکانی سرآقا سید (شهرستان کوهرنگ)

بخش مهمی از جامعه روستایی استان ریشه در جامعه عشایری دارد که منشأ شهرهای کنونی و آینده است. پراکندگی روستاهای استان متأثر از سه عارضه طبیعی است: منابع آب، ارتفاعات و دشت ها؛ بنابراین، روستاهای استان به سه صورت کلی تفکیک می شوند: روستاهای مناطق کوهستانی، روستاهای مناطق هموار و روستاهای هم جوار رودخانه ها (روستاهای طولی)

بیشترین تراکم روستاها در نواحی

کوهستانی و نقاط بیلاقی عشایری است. در دشت‌ها و حاشیه آن تعداد روستاها کم است. علت این امر، امکان حداکثر بهره برداری از اراضی زراعی می‌باشد.

تعداد جمعیت روستاها با پراکندگی جغرافیایی آنها رابطه معکوس دارد. به عنوان مثال، تعداد روستاهای کوهستانی، زیاد و جمعیت آنها کم است و برعکس، تعداد روستاهای داخل دشت‌ها، کم، ولی از کثرت جمعیت برخوردارند که این گونه روستاها به مرور زمان تبدیل به شهر می‌شوند.

— انواع روستاها :

تصویر ۵-۷- روستایی در حاشیه زاینده رود

۱- از نظر زیستی: روستاهای استان چهار محال و بختیاری به دلیل شرایط خاص زیستی به دو گروه تقسیم می‌شوند. روستاهای سرزمین بختیاری و روستاهای سرزمین چهار محال. هر گروه از این روستاها ویژگی‌های خاصی دارند.

الف) روستاهای بختیاری: این روستاها در سمت غرب استان و بیشتر در حوضه رودخانه کارون و قلمرو بیلاقی عشایر بختیاری قرار دارند

و متعلق به عشایری‌اند که زمانی کوچ می‌نمودند (برون کوچی). علت استقرار عشایر در این گونه روستاها، وجود منابع آب برای کشاورزی است. ویژگی‌های مشترک این روستاها عبارت است از:

— وسعت کم

— جمعیت نسبتاً کم

— تعداد زیاد

— وابستگی به ساختمان ایلی

— دارای شکل متمرکز و متراکم

— اندک بودن تعداد واحدهای مسکونی

— تولید زراعی بسیار اندک و در حد رفع

مایحتاج زندگی ساکنان

— معمولاً زراعت آنها به صورت دیم بوده و

کشت علوفه رواج دارد.

— دامداری نقش حیاتی دارد.

— کوتاه بودن عمر روستاها

تصویر ۶-۷- روستایی کوهپایه‌ای در مناطق غربی استان

جغرافیای انسانی استان

– پایین بودن سطح زندگی برخی روستاها به دلیل محدودیت‌های جغرافیایی؛ که موجب مهاجرت نیروی کار می‌شود.
(ب) **روستا‌های چهار محال**: این روستاها در شرق منطقه و در خاک چهار محال (لار، کیار، میزدج و گندمان) قرار دارند که هم اکنون در محدوده شهرستان‌های شهرکرد، بروجن و فارسان می‌باشند. خصوصیات این گونه روستاها عبارت‌اند از:
– جمعیت نسبتاً زیاد؛ گاهی این روستاها به دلیل افزایش جمعیت و گسترده‌گی فعالیت‌ها به شهر تبدیل می‌شوند.
– وسعت زیاد

تصویر ۷-۷- روستایی در حاشیه زاینده رود (زراعت و باغداری در سرزمین چهار محال)

– عدم وابستگی خانوارهای روستایی به ساختمان و روابط خویشاوندی ایلی
– تعداد زیاد واحدهای مسکونی
– وابستگی به تولید زراعی
– دامداری متکی بر زراعت
– صدور محصولات زراعی و دامی
– پیشرفت شیوه‌های تولید و به وجود آمدن حرفه‌های غیرتولیدی

– فعالیت در صنایع دستی (به ویژه قالی بافی)
به صورت کارگاهی بوده و جنبه مبادله‌ای دارد.

۲- از نظر شکل: غالب روستاهای استان ما از نظر شکل، از نوع متمرکزند. علت تمرکز روستاها، کمبود زمین زراعتی، کوهستانی بودن منطقه و محدودیت جغرافیایی، مخروط افکنه‌ها و عوامل مؤثر در کشاورزی است. در حواشی رودخانه‌ها و در بافت قدیمی روستاها به ویژه در اطراف زاینده رود، روستاها به شکل طولی (خطی) تمرکز یافته‌اند. در مناطق کوهستانی

تصویر ۷-۸- روستای یاسه چاه در حاشیه زاینده رود (روستای متمرکز)

غرب، روستاهای کوهپایه‌ای و گاهی پلکانی مشاهده می‌شود. در بخش شرقی استان، بیشتر روستاها در سطح دشت واقع شده‌اند. دیدنی‌ترین روستاهای حواشی زاینده رود، روستای یاسه چاه است که بیشتر پشت بام‌ها به هم ارتباط داشته و مردم از دالان‌های مسقف به عنوان کوچه استفاده می‌کنند.

منابع درآمد روستاییان استان

درآمد اصلی روستاییان، متکی بر زراعت و دامداری است. تأکید اولیه آنها در تولید زراعی، ابتدا محصولاتی است که نیازهای اولیه زندگی

تصویر ۹-۷- شخم مزارع جهت کشت پاییزه

تصویر ۱۰-۷- برنج کاری توسط شالی کاران روستایی

را برطرف سازد مانند گندم، برنج و حبوبات، در مرحله بعد توجه به آن دسته از فراورده‌های زراعی است که در دامداری نقش مؤثری دارد؛ مانند شبدر، یونجه و جو. در نهایت در شرایط مناسب به محصولاتی روی می‌آورند که از محل فروش آنها تأمین سایر نیازهایشان را از بازار مقدور سازد.

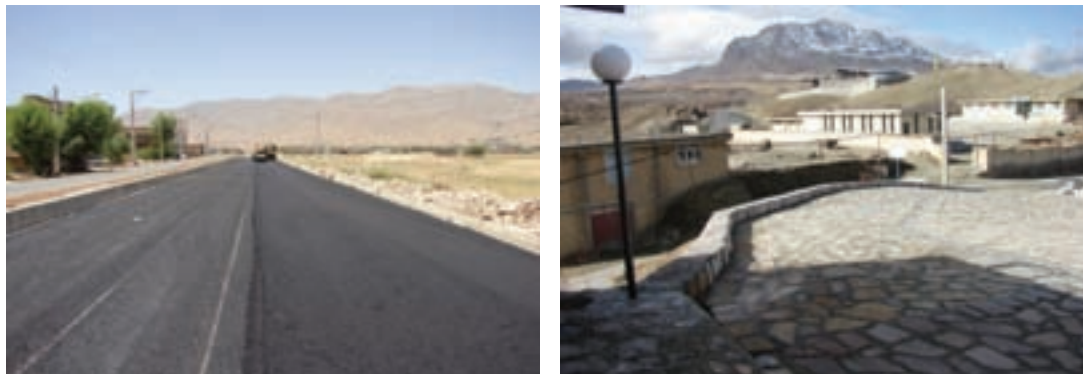
در باغداری نیز تولید محصولاتی همچون انگور، بادام، گردو و هلو رواج دارد. صنایع دستی، پرورش زنبور عسل، مشاغل آزاد و ... از دیگر منابع درآمد روستاییان به شمار می‌روند.

مسائل و مشکلات روستاهای استان و راه حل‌های آن

- ۱- با توجه به بالا بودن جمعیت روستایی استان، همچنین پراکندگی و تعداد زیاد روستاهای کم جمعیت، اقدامات رفاهی، اجتماعی و زیربنایی با مشکلات زیادی همراه است.
 - ۲- روستاها به دلیل سطح پایین درآمد و کمبود امکانات خدماتی، رفاهی، آموزشی و بهداشتی، قادر به نگهداری مازاد جمعیت خود نیستند؛ در نتیجه مهاجرفرستی و کاهش نیروی تولید، یکی از معضلات آنها محسوب می‌شود.
 - ۳- زراعت سنتی، اراضی قطعه قطعه و کوچک، سبب پایین آمدن بهره‌وری و در نتیجه کاهش درآمد می‌شود.
 - ۴- کاهش آب‌های کشاورزی در سال‌های اخیر سبب کاهش تولیدات زراعی شده است.
- اجرای طرح‌های مختلف زیربنایی از جمله بهسازی بافت فیزیکی روستاها، تأمین مسکن، تأسیسات آموزشی و بهداشتی،

جغرافیای انسانی استان

برق رسانی، گازرسانی و آبرسانی به عنوان خدمات و فعالیت‌هایی محسوب می‌شوند که نقش عمده‌ای در رضایت‌مندی جمعیت روستایی و تثبیت جمعیت روستاها ایفا می‌نماید.

تصاویر ۱۱-۷- اجرای طرح‌های در روستاهای استان

فعالیت

۱- اگر در روستا زندگی می‌کنید :

الف) بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، در روستای شما چه فعالیت‌هایی انجام داده است؟

ب) به نظر شما اقدامات این بنیاد در کاهش مهاجرتی مؤثر بوده است؟

ج) آیا طرح هادی در روستای شما انجام شده است؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، چه نتایجی در کاهش

نیازهای روستاییان داشته است؟

۲- خانه‌های روستایی و شهری را از نظر کارکرد،

مقایسه کنید.

۳- عوامل توسعهٔ زراعت و دامداری در مناطق

روستایی استان چهار محال و بختیاری چیست؟

۴- جدول شمارهٔ ۳-۷ را نگاه کنید؛ با اعداد

جدول، نمودار ستونی و خطی ترسیم کنید. از مقایسهٔ

اعداد نمودار، چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

جدول شمارهٔ ۳-۷- مقایسهٔ تعداد جمعیت شهری و روستایی استان در سال‌های مختلف آمارگیری

سال آمارگیری	نقاط شهری	نقاط روستایی
۱۳۳۵	۵۳۳۷۶	۱۷۹۶۴۷
۱۳۴۵	۸۷۵۵۲	۲۱۰۸۹۶
۱۳۵۵	۱۴۰۲۷۲	۲۵۴۰۸۵
۱۳۶۵	۲۲۹۴۷۱	۳۹۷۸۹۹
۱۳۷۵	۳۴۲۹۰۵	۴۱۷۰۰۵
۱۳۸۵	۴۴۲۲۹۸	۴۱۴۶۲۴

۳- زندگی شهری

شهرنشینی در استان ما به لحاظ تاریخی سابقه زیادی دارد. اولین شهر استان به مفهوم امروزی، شهرکرد است که در سال ۱۳۱۰ هجری شمسی در اثر توسعه فیزیکی روستای دهکرد به شهر تبدیل شد.

تصویر ۱۳-۷- شهر بلداجی (مرکز تولید گز)

تصویر ۱۲-۷- چشم انداز شهرکرد (پارک ملت)

— در شهرستان محل زندگی شما کدام روستاها جدیداً به شهر تبدیل شده‌اند؟

شهرنشینی در استان ما، اساساً با استقرار نهادهای دولتی، تأسیس شهرداری و تأمین خدمات عمومی، مشخص می‌شود. شهرهای منطقه تحت تأثیر سه عامل، یعنی تبدیل اداری روستاهای بزرگ به شهر، رشد طبیعی جمعیت و بالاخره مهاجرت به شهرها از نرخ رشد بالایی برخوردار بوده‌اند.

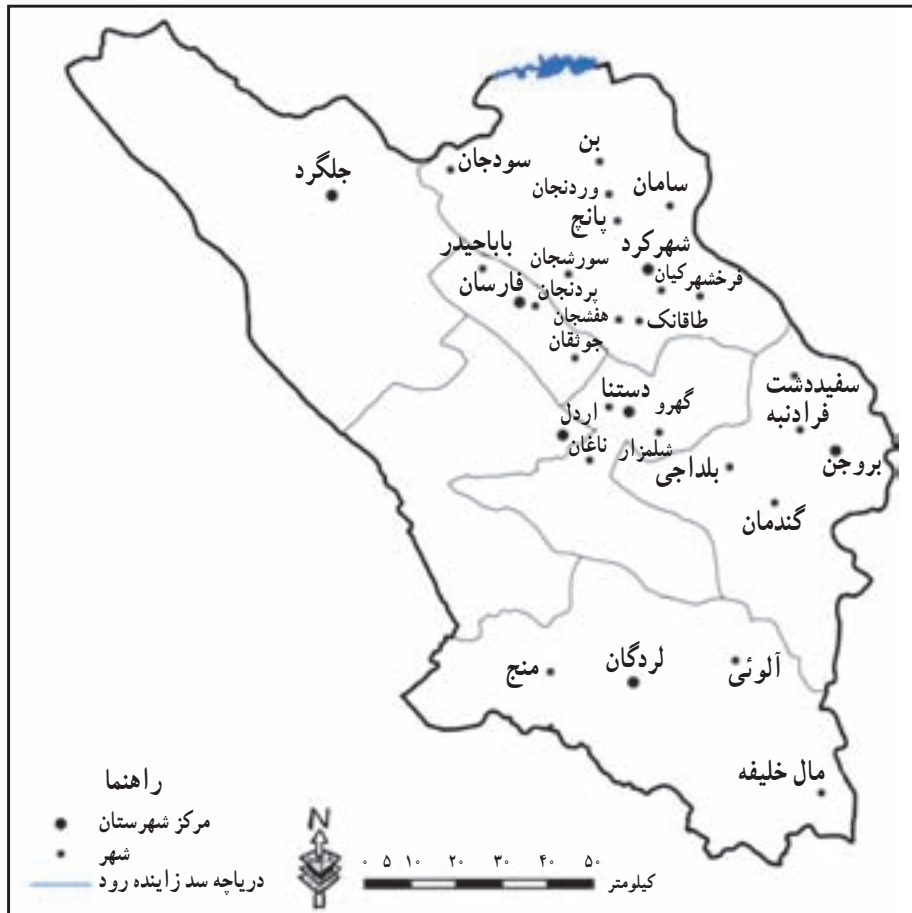
به نقشه پراکندگی نقاط شهری نگاه کنید (نقشه شماره ۱۴-۷). بیش از ۹۰ درصد نقاط شهری در نیمه شرقی (خاک بختیاری) استقرار یافته‌اند، که علت طبیعی آن وجود دشت‌های هموار در این قسمت است.

در گذشته مشکلاتی چون نبودن کارگاه‌های صنعتی بزرگ، کوهستانی، سردسیر، صعب العبور بودن منطقه و نبودن جاده‌های ارتباطی مناسب در داخل استان، مانع از رشد مطلوب شهرنشینی در استان می‌شد. امروزه نیز وجود قطب‌های بزرگ شهری-صنعتی استان‌های همجوار و روند مهاجرت به سمت آنها (به‌ویژه اصفهان)، مانع پیدایش و تکامل شهرهای بزرگ می‌شوند.

تحولات سیاسی و اداری پس از انقلاب و سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی که در زیربنای استان و شهرها صرف شد، موجب افزایش مهاجرت از قلمرو عشایر و روستاها به شهرها شده است.

مهم‌ترین نقش شهرهای استان، زراعتی و خدماتی است. گرچه بعضی نقش‌های دیگر نیز در شهرها وجود دارد؛ به‌عنوان مثال، شهرکرد، علاوه بر نقش‌های بالا دارای نقش مذهبی و دانشگاهی نیز می‌باشد. سامان و چلگرد، دارای نقش توریستی و سورسجان و طاقانک، نقش ارتباطی دارند.

شهرهای استان به دلیل شرایط توپوگرافی و عوامل اقتصادی از رشد محدودی برخوردارند. قرارگیری اکثر شهرها در

نقشه شماره ۱۴-۷- پراکندگی نقاط شهری استان

شیب‌های تند دامنه کوه‌ها و افزایش خطر سیل، تأمین انرژی زیاد برای گرمایش (به دلیل پراکندگی ساختمان‌ها)، کمبود تأسیسات زیربنایی به خصوص آب و فاضلاب، کم عرض بودن شبکه معابر با توجه به افزایش چشمگیر اتومبیل‌ها، کمبود فضای سبز و پارک‌ها، کمبود تأسیسات رفاهی، اشتغال و بیکاری، کمبود کشتارگاه‌های منطقه‌ای و ... از مهم‌ترین مشکلات شهرها محسوب می‌شوند.

بنابراین، ایجاد یا تکمیل تأسیسات ایمنی، تأسیس ادارات دولتی، بازکردن خیابان‌های عریض آسفالت‌ه از میان بافت روستایی- سنتی شهرها، ورود مصالح ساختمانی جدید برای تولید مسکن، تراکم ساختمانی (انبوه‌سازی)، تفکیک باغ‌ها و مزارع و تغییر شکل اراضی از بی قاعده به اشکال راست، سرمایه‌گذاری‌های حجیم در تأسیسات زیربنایی شهرها به خصوص آب و فاضلاب و مخابرات و شبکه معابر، توسعه بازارها و کسب و کار و ... از تحولات مهم کالبدی شهرهای منطقه محسوب شده، در نتیجه اثرات مثبتی در زندگی شهری برجای می‌گذارند.

فعالیت ✓

- ۱- اگر در شهر زندگی می‌کنید، چه مشکلاتی در سیستم شهر مشاهده می‌کنید؟
- ۲- چه راه‌هایی برای رفع مشکلات شهری پیشنهاد می‌کنید؟
- ۳- شهر شما دارای چه نقشی است؟

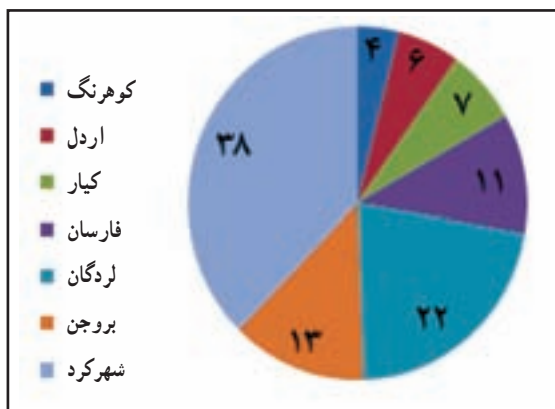

تصویر ۱۵-۷- مرقد مظهر امامزادگان حلیمه و حکیمه خاتون (دو معصوم) در شهرکرد

درس ۸ جمعیت استان و حرکات آن

جمعیت استان، بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۸۵۷۹۱۰ نفر و ۱۹۳۵۵۸ خانوار بوده است که معادل ۱/۲ درصد جمعیت کشور را شامل می‌شده است. از این تعداد ۴۳۱۶۴۶ نفر مرد و ۴۲۶۲۶۴ نفر زن بوده که در ۷ شهرستان توزیع جغرافیایی داشته‌اند. بیشترین جمعیت در شهرستان شهرکرد و کمترین آن در شهرستان کوهرنگ ساکن بوده‌اند. متوسط خانوار در سال ۱۳۷۵ در استان ۵/۳۱ نفر و در سال ۱۳۸۵، ۴/۴۱ نفر است.

از کل جمعیت استان در آبان ماه ۱۳۸۵ تعداد ۸۵۴۱۹۲ نفر مسلمان، ۷۲ نفر زرتشتی، ۵۲۰ نفر مسیحی و بقیه پیرو ادیان دیگر بوده‌اند.

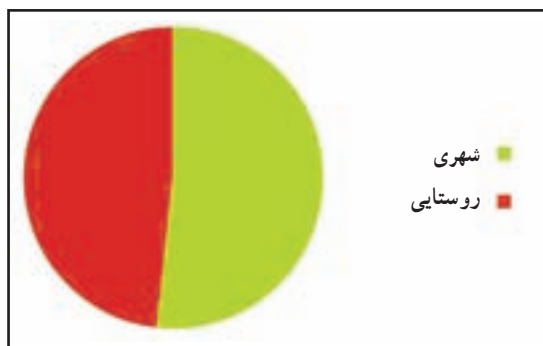
نمودار شماره ۱-۸- درصد جمعیت به تفکیک شهرستان‌ها

جمعیت شهری و روستایی

جمعیت شهری استان در سال ۱۳۷۵ حدود ۴۵ درصد و جمعیت روستایی ۵۵ درصد بوده است؛ در حالی که در سال ۱۳۸۵ در مناطق شهری ۵۱/۷ درصد و در مناطق روستایی ۴۸/۳ زندگی می‌کردند.

— به نظر شما دلایل این تغییرات جمعیتی چیست؟

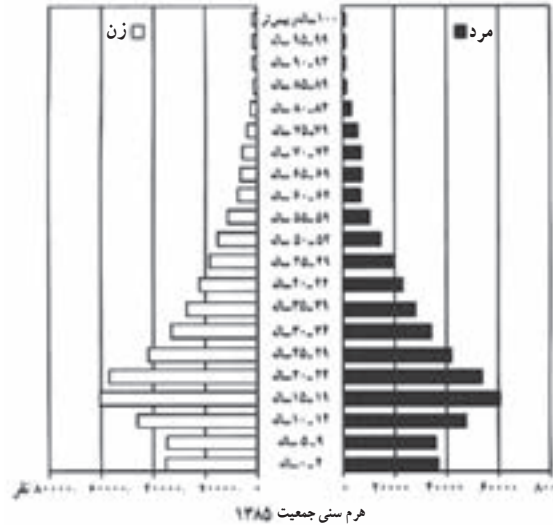
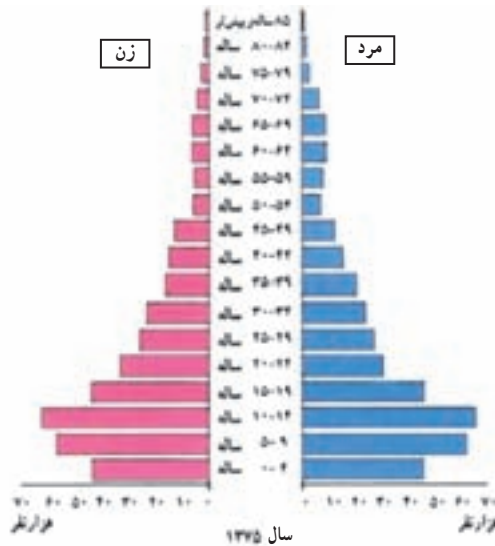
در سال ۱۳۸۵ بالاترین درصد شهرنشینی به ترتیب در شهرستان‌های شهرکرد و بروجن و کمترین درصد مربوط به شهرستان‌های کوهرنگ و اردل بوده است.

نمودار شماره ۲-۸- جمعیت شهری و روستایی (شهری ۵۱/۷ و روستایی ۴۸/۳)

ساختمان سنی جمعیت استان

نمودارهای شماره ۳-۸- هرم سنی استان در سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

فعالیت

- به هرم‌های سنی جمعیت سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ توجه کنید. گروه‌های سنی جمعیت در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۷۵ چه تغییراتی پیدا کرده است؟
- رشد جمعیت در کدام هرم سنی بیشتر است؟ چرا؟

جدول شماره ۱-۸- تغییرات جمعیتی استان در سال‌های مختلف آمارگیری

سال	جمعیت	متوسط رشد سالانه (درصد)
۱۳۳۵	۲۳۳۰۳۲	-
۱۳۴۵	۲۹۸۴۴۸	۲/۵۱
۱۳۵۵	۳۹۴۳۵۷	۲/۸۳
۱۳۶۵	۶۳۱۱۷۹	۴/۸۲
۱۳۷۵	۷۶۱۱۶۸	۳/۴۴
۱۳۸۵	۸۵۷۹۱۰	۱/۲

روند رشد جمعیت در استان

- با توجه به نمودار شماره ۳-۸ جمعیت استان بین سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۸۵ چه تغییری کرده است؟

جغرافیای انسانی استان

طبق سرشماری سال ۱۳۸۵ رشد جمعیت استان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵، ۱/۲ درصد بوده که نسبت به دوره ۶۵-۷۵ با رشد ۳/۴۴ درصد، از رقم کمتری برخوردار است.

جدول شماره ۲-۸- مقایسه میزان جمعیت استان و نرخ رشد به تفکیک شهرستان‌ها

شهرستان	سال ۱۳۷۵	سال ۱۳۸۵	توضیحات	نرخ رشد
شهرکرد *کیار	۳۳۷۹۳۶	۳۶۸۴۶۶	شهرکرد ۳۲۵۱۸۹ کیار ۵۹۱۹۲	۰/۸۷
بروجن	۱۰۴۵۸۵	۱۱۵۲۸۶	-	۰/۹۹
لردگان	۱۴۴۴۷۷	۱۷۷۲۷۷	-	۲/۱۳
فارسان *کوه‌رنگ	۱۱۰۷۱۱	فارسان ۹۰۹۸۰ کوه‌رنگ ۳۵۵۲۰	-	۱/۰۱ ۲/۲۶
اردل	۶۲۳۵۹	۷۰۳۸۱	همراه با بخش ناغان	۰/۸۷
جمع کل	۷۶۱۱۶۸	۸۵۷۹۱۰	-	۱/۲

توزیع جغرافیایی جمعیت در استان

جدول شماره ۳-۸- تراکم نسبی جمعیت به تفکیک شهرستان‌ها (نفر در کیلومتر مربع)

شهرستان	تراکم جمعیت
شهرکرد	۱۰۹/۲
کیار	۳۵/۵
بروجن	۴۹/۶
لردگان	۵۲/۳
فارسان	۱۶۷
کوه‌رنگ	۹
اردل	۲۹/۲

* در سرشماری سال ۱۳۷۵ شهرستان کوه‌رنگ جزء شهرستان فارسان و در سال ۱۳۸۵ شهرستان کیار جزء شهرستان شهرکرد محسوب می‌شود.

– آیا به نظر شما جمعیت در استان به طور یکسان پراکنده شده است؟ علت آن چیست؟
استان ما علی رغم داشتن وسعت کم، از تراکم نسبی بیشتری نسبت به کشور برخوردار است.
در سال ۱۳۸۵ تراکم نسبی جمعیت در استان ۵۲ نفر در کیلومتر مربع بوده است، در حالی که در همان دوره سرشماری، تراکم نسبی در کشور ۴۳ نفر در کیلومتر مربع بود. به نظر شما علت چیست؟
در بین شهرستان‌های استان بالاترین تراکم جمعیت در شهرستان فارس با ۱۶۷ نفر و پس از آن شهرستان شهرکرد با ۱۰۱ نفر، و کمترین تراکم در شهرستان کوهرنگ با ۹/۹ نفر بوده است.

– نیمه شرقی استان را با نیمه غربی از نظر پراکندگی جمعیت با ذکر دلیل مقایسه کنید؟
مهاجرت: استان ما یک استان مهاجر فرست است. مهاجرت‌ها در این استان به دو شکل صورت می‌گیرد:
۱- مهاجرت‌های خارجی که بیشتر به کشورهای حاشیه خلیج فارس انجام می‌شود.
۲- مهاجرت‌های داخلی که بیشتر به استان‌های همجوار است.
مهاجرت نوع اول عمدتاً به دلایل شغلی انجام می‌شود. نوع دوم مهاجرت نیز به دلیل شغلی و تحصیلی است.
دلایل عمده مهاجرت از استان:

۱- شرایط اقلیمی به خصوص در فصل سرد، ۲- کمبود منابع خاک، ۳- رشد پایین اقتصادی، ۴- کمبود فضاهای صنعتی، ۵- پایین بودن درآمد، ۶- کوچک بودن بازارهای محلی.
اشتغال و بیکاری: طبق آمار سال ۱۳۸۵ نیروهای فعال استان عمدتاً در ۳ بخش صنعت، خدمات و کشاورزی مشغول فعالیت بوده‌اند و در همین دوره نرخ بیکاری در استان ۱۲/۵ درصد اعلام شده است. نرخ فعالیت جمعیت نیز در سال ۱۳۸۷ معادل ۳۷/۱ درصد است.

عمده‌ترین دلایل بیکاری در استان:

- ۱- کمبود فضاهای کسب و کار
- ۲- رشد جمعیت
- ۳- کمبود مهاجرت نیروی متخصص به استان
- ۴- بیکاری فصلی در بخش کشاورزی.

فصل سوم

ویژگی‌های فرهنگی استان چهارمحال و بختیاری

درس ۹ مردم‌شناسی فرهنگی استان (آشنایی با آداب و رسوم مردم استان)

وقتی از فرهنگ صحبت می‌شود منظور شیوه زندگی، باورها و ارزش‌های گروهی از انسان‌هاست که با یکدیگر زندگی می‌کنند. برای مثال، نوع پوشش، غذاها، گویش‌ها، آداب و رسوم، عروسی و عزاداری‌ها، شیوه‌های گذران اوقات فراغت، آداب معاشرت، باورها و ارزش‌های اخلاقی و ... از مصادیق فرهنگ به شمار می‌آیند. اگر فرهنگ را به دو قسمت رسمی و عمومی تقسیم کنیم. در این فصل به شاخص‌های فرهنگ عمومی مردم استان می‌پردازیم.

شیوه زندگی

در استان چهارمحال و بختیاری سه نوع شیوه زندگی را می‌توان کاملاً از هم متمایز کرد:

۱- شیوه زندگی شهری

۲- شیوه زندگی روستایی

۳- شیوه زندگی عشایری

امروزه تفکیک این شیوه‌ها تا حدود زیادی دشوار است، چه بسیارند روستاییان یا عشایری که چندین سال از مهاجرت آنها به شهرها می‌گذرد، ولی هنوز به بیشتر آداب و رسوم قبلی خود پایبندند و بر عمل به آنها اصرار می‌ورزند.

فعالیت

– با کمک اولیای خود تحقیق کنید مراسم روز سیزده بدر در سال‌های گذشته در منطقه شما چگونه برگزار

می‌شده است.

بیشتر بدانیم

آداب و رسوم

جشن‌ها و اعیاد:

مراسم عید نوروز: نوروز باستانی در استان چهارمحال و بختیاری از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. از سنت‌های این روز باستانی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: خانه‌تکانی – نو کردن لباس و لوازم منزل – پختن برخی غذاهای سنتی در شب عید مانند شیر برنج یا کوفته برنجی در فرخشهر و شهرکرد، قورمه سبزی در بروجن – سفره هفت سین – عید رفتگان یا عید علفه – رفتن به زیارتگاه‌ها و اماکن متبرکه در اکثر شهرهای استان در هنگام تحویل

سال - رفتن زنان در صبح زود روز عید به زیارتگاه‌ها در پردنجان، نافج و ...، تغییر محل سیاه چادر به محل سرسبزتر در بین عشایر هنگام تحویل سال - شال اندازی در شب عید یا یک شب قبل از عید.

شنبه گردش: اولین شنبه سال را زنان و کودکان از خانه بیرون می‌روند و با چیدن گیاهان خوراکی در مزارع و باغات سال جدید را شروع می‌کنند.

سیزده بدر (سیزده بگرد): در روز سیزدهم فروردین ماه در استان چهار محال و بختیاری کمتر خانواده‌ای را می‌توان یافت که در منزل باقی مانده باشد و آن روز را در طبیعت نگذراند. در این روز مردم غذای خود را در منزل آماده کرده و همراه با آجیل، میوه و چای به گردش در طبیعت می‌پردازند. سبزه خود را به آب انداخته و با انجام بازی‌های محلی خود را سرگرم کرده و سبزه، گره می‌زنند و نحوست این روز را از زندگی خود دور می‌کنند.

اعیاد مذهبی:

جشن‌های مذهبی در بین مردم چهار محال و بختیاری از جایگاه و اهمیت خاصی برخوردارند. از بین این اعیاد می‌توان به عید قربان، عید فطر، عید غدیر و اعیاد نیمه شعبان اشاره کرد. در همه این روزها مردم در مقابل منازل و مغازه‌ها با دود کردن اسفند و پخش شیرینی و شربت در بین عابرین، به همدیگر تبرک گفته و به شادی می‌پردازند. از دیگر جشن‌ها و مراسم شادی در استان می‌توان به: مراسم ازدواج، خواستگاری، جشن ختنه‌سوران، مراسم پختن آش دندونی، مراسم آش پشت پا و ... اشاره کرد.

مراسم سوگواری:

مراسم مربوط به عزاداری در

ماه محرم: در این استان تمامی کسانی که در ماه محرم و صفر به دنیا آمده‌اند با پوشیدن لباس مشکی، مراسم عزاداری شهادت امام حسین (ع) و یارانش را آغاز می‌کنند. هر چند امروزه به واسطه ارادتی که مردم مذهبی این استان به امام حسین (ع) دارند، بیشتر مردم حداقل در دهه اول محرم به پوشیدن لباس مشکی اقدام می‌کنند. برگزاری مراسم

تصویر ۱-۹- عزاداری در ماه محرم

نوحه خوانی در حسینیه‌ها، مساجد و تکیه‌ها، پخش غذاهای نذری در بین عزاداران که معمولاً در دهه اول محرم هر شب انجام می‌شود، انجام مراسم روضه خوانی در منازل، برپایی علم‌ها، راه اندازی دسته‌های عزاداری در خیابان‌ها و رفتن به سمت زیارتگاه‌ها در روستاها و ... از رسوم ماه محرم در این استان هستند.

مراسم تعزیه خوانی: تعزیه در میان سنت‌های ایرانی رفتاری است آیینی نمایشی که با ساخت و پرداختی تاریخی - دینی در رفتارها و مناسک آیینی کهن ایرانی ریشه دوانده است. تعزیه نه تنها با اسطوره و آیین مرتبط است؛ بلکه با دین و مذهب ایرانیان نیز پیوند خورده است. مسلمانان شیعه در نمایش آیینی تعزیه خوانی، صحنه‌هایی از وقایع تاریخی که حدود هزار و چهارصد سال پیش در حادثه کربلا اتفاق افتاده است را احیا و بازگو می‌کنند. نقش و کارکرد تعزیه در جامعه بسیار وسیع است چنان که انگاره سازی برای شیوه رفتاری عامه مردم، ایجاد شور قدسی، تطهیر روح و تزکیه نفس، تسکین دردها، تحکیم همبستگی و وحدت، پایداری ارزش‌های دینی، حفظ و استمرار موسیقی سنتی و غیره از عوامل و آثار تعزیه به شمار می‌روند. در استان چهارمحال و بختیاری نیز همچون سایر استان‌های کشورمان این آیین مذهبی در برخی از ایام سال خصوصاً در ایام عزاداری امام حسین (ع) با شور خاصی برگزار می‌گردد. از دیگر مراسم مذهبی در استان می‌توان به مراسم دهه فاطمیه و مراسم احیا در شب‌های قدر و بستن سرگذر قرآنی در معابر اشاره کرد.

تصویر ۳-۹- ورزش باستانی (زورخانه‌ای) در شهرکرد

تصویر ۲-۹- مراسم تعزیه‌خوانی در طاقانک

مراسم مربوط به تدفین مردگان: این مراسم در اکثر مناطق استان تقریباً به صورت مشابهی انجام می‌شود. برگزاری مراسم قرآن خوانی در شب بعد از خاک سپاری، سوم، هفته و چهارم، بردن «مزدگانی» بر سر قبر بعد از نیمه شب اول خاکسپاری و عید مردگان از جمله کارهایی است که در این مراسم صورت می‌گیرد.

نمونه‌هایی دیگر از سنت‌ها و رسوم اجتماعی در استان:

- عشایر در سیزده روز اول سال حرکت به سمت بیلاق را شروع نمی‌کنند. (نحسی عدد ۱۳)
- چله به در: عشایر در زمان حرکت به سمت بیلاق دو طرف قاش را آتش روشن می‌کنند.
- عشایر بختیاری روز پنجشنبه را روز خوبی برای حرکت به سمت بیلاق می‌دانند.
- کوبیدن بر روی ظروف مسی در هنگام ماه یا خورشید گرفتگی.
- بستن اسفند و نمک در منازل برای رفع چشم زخم.

گفت‌وگو کنید

— در کلاس با همکاری دبیر خود در رابطه با چگونگی شکل‌گیری ضرب‌المثل‌ها گفت‌وگو کنید.

ضرب‌المثل‌ها

ضرب‌المثل‌ها معرف جهان‌بینی و بینش یک جامعه‌اند هر چند می‌توانند کارکردهای مختلفی داشته باشند. برخی ضرب‌المثل‌ها بیانگر رفتارهای اقتصادی‌اند و برخی رفتارهای اجتماعی و حتی مذهبی یک جامعه را نشان می‌دهند. به عبارت دیگر ضرب‌المثل‌ها بیانگر شیوه زندگی پذیرفته شده در یک جامعه هستند و متناسب با ارزش‌ها و اعتقادات و باورهای مردم آن جامعه شکل گرفته است. در بین مردم استان چهارمحال و بختیاری نیز همچون مردم سایر جوامع ضرب‌المثل‌های مختلفی شکل گرفته است.

برخی از ضرب‌المثل‌های رایج در استان عبارت‌اند از:

- علف روی ریشه سبز می‌شود.
- اگر مهمان یکی بود، برایش شتر می‌کشتند.
- خدا در و تخته را جور می‌کند.
- برادریمون به‌جا معامله مون بی‌گونه.
- ارگپ نداری، بشین سایه بردگپ. (اگر بزرگتر نداری بنشین سایه یک سنگ بزرگ)
- بنگشت بردن بهشت، گ وطن ای وطن. (گنجشک را به بهشت بردند، گفت: وطن ای وطن)
- دنیا گشتن به از دنیا خردنه. (دنیا‌گردی بهتر از خوردن دنیا است)

تحقیق کنید

— یکی از ضرب‌المثل‌های رایج در منطقه خود را انتخاب کنید و در رابطه با چگونگی شکل‌گیری این ضرب‌المثل تحقیق کنید.

نژاد

در مورد خاستگاه نژادی مردم چهارمحال و بختیاری به سختی می‌توان اظهارنظر کرد. قبل از مهاجرت آریایی‌ها به فلات مرکزی ایران، چهارمحال و بختیاری دارای سکونتگاه‌های آباد فراوانی بوده است. اما شواهد نشان می‌دهد که فارس زبان‌های مستقر در چهارمحال عمدتاً از مهاجران آریایی‌اند، که حدود هزار سال قبل از میلاد به این منطقه وارد شده‌اند. در مورد بختیاری‌ها، عقاید مختلفی وجود دارد؛ بیشتر مورخین بختیاری‌ها را ایرانی الاصل می‌دانند، و معتقدند بختیاری‌ها از نژاد پارس هستند. آمیختگی قومی: یافته‌های به‌دست آمده از پژوهش‌های مختلف نشان‌دهنده اختلاط اقوام ساکن در استان چهارمحال و

بختیاری است. در یک تحقیق که بر مبنای گویش افراد صورت گرفته است، ترکیب جمعیت استان را به ترتیب «فارس»، «فارس و لُر»، «لُر» و «تُرک» تشکیل داده اند.

گفت و گو کنید

— با راهنمایی دبیر خود در رابطه با اقوام ساکن در منطقه محل سکونت خود گفت و گو کنید.

زبان و گویش

زبان مردم استان چهار محال و بختیاری از دست نخورده ترین زبان های فارسی است؛ زیرا به دلایل مختلف به ویژه کوهستانی بودن منطقه بیگانگان کمتر توانسته اند به این منطقه وارد شوند. این زبان از ریشه فارسی پهلوی است که در آن لغات ترکی و عربی زیادی وجود ندارد. در این استان، علاوه بر گویش های مختلف زبان فارسی که در اکثر مناطق استان به آن سخن می گویند، می توان به زبان لُری با گویش بختیاری اشاره کرد که بختیاری ها با آن سخن می گویند. از دیگر زبان هایی که به صورت پراکنده در استان مورد استفاده قرار می گیرد، زبان ترکی با ریشه آذری و قشقایی است که مردم برخی مناطق چهار محال با آن زبان صحبت می کنند.

تحقیق کنید

— بررسی کنید، آیا در استان چهار محال و بختیاری به جز زبان های فارسی، لُری و ترکی زبان دیگری وجود دارد یا در گذشته وجود داشته است؟

بیشتر بدانیم

شعر و موسیقی

تصویر ۴-۹- موسیقی بختیاری و چوب بازی

در بین آثار بیشتر شعرای استان اشعاری به زبان و لهجه های محلی دیده می شود که برخی از آنها به صورت کتاب منتشر شده اند. در موسیقی این منطقه امید، عاطفه، عشق، مردانگی و شجاعت به وضوح دیده می شود. در این استان، نوعی موسیقی به نام موسیقی مقامی وجود دارد که مردم منطقه به آن «موقوم» می گویند و معروف ترین آن ها «ابوالقاسم خان»، «شیرعلی مردان»، «وای بلال» و ... می باشند.

ویژگی های فرهنگی استان

تعداد مقام ها در ایل بختیاری به ۲۵ مقام می رسد. در بین مردم لردگان نیز آهنگ های بسیار زیبا و دلنشینی دیده می شود که معروف ترین آنها «شلیل» و «دای نی» است. موسیقی ها در استان معمولاً توسط «تو شمال ها» نواخته می شوند. در مناطق مختلف چهار محال از جمله شهرکرد و بروجن نیز موسیقی و اشعار محلی خاصی وجود دارد.

تحقیق کنید

— از اشعاری که به لهجه محلی شما سروده شده است، قطعه ای را انتخاب کرده و در کلاس برای همکلاسی های خود بخوانید و معنا کنید.

بیشتر بدانیم

تصویر ۵-۹- نمونه پوشش محلی بختیاری

پوشش محلی

پوشش در استان ما به تفاوت های اقلیمی و فرهنگی، بستگی دارد. پوشاک مردان و زنان بختیاری، با چهار محال متفاوت است. پوشش مردم چهار محال، شباهت زیادی به پوشش مردم در شهرهای دیگر کشورمان دارد.

بازی ها

بازی ها در هر منطقه عموماً متناسب با شرایط جغرافیایی و شیوه زندگی و نیازهای مردم شکل می گیرند. برخی بازی ها لزوماً برای تفریح و سرگرمی به وجود نیامده اند؛ بلکه می توانند برای پرورش قوای جسمی، فکری، عاطفی و اجتماعی مورد نیاز آن منطقه به وجود آمده باشند. در گذشته بازی ها نوعی کار ورزی برای کار و دفاع محسوب می شده اند. که افراد از این طریق خود را برای سازگاری با منطقه آماده می کرده اند.

وجود بازی‌ها و ورزش‌هایی مانند کشتی، سوارکاری، چوب بازی، تیراندازی، سنگ‌پرانی، پریدن از روی جوی آب، کوه‌نوردی، سنگ‌نوردی در بیشتر نقاط استان این مطلب را به خوبی روشن می‌سازد. از دیگر بازی‌های محلی چهار محال می‌توان به آسیاب بچرخ، زنگوله پا، هفت سنگ، بازی چوب پل، دوزبازی و قایم باشک اشاره کرد.

هنرها و صنایع دستی

تصویر ۶-۹- فرش چالشتری

۱- قالی‌بافی: یکی از مشهورترین صنایع دستی استان که از پشم گوسفندان و رنگ طبیعی و با الهام از طبیعت بافته می‌شود قالی است. نقشه قالی‌هایی که در استان بافته می‌شوند به طور عمده: خشتی، سروکاج، گل پتو، جانماز و مسجدی، بوته‌ای، یلمه و ... است. از معروف‌ترین قالی‌هایی که در استان بافته می‌شوند می‌توان به قالی چالشتری و قالی یلمه (پشم در پشم) که خاستگاه آن عشایر قشقایی ساکن در منطقه بروجن است اشاره کرد که شهرت جهانی دارند. ویژگی ممتاز قالی این

استان در رنگ و طرح منحصر به فرد آن نهفته است. به عبارت دیگر طبیعت زیبای استان چهار محال و بختیاری در قالی‌های بافته شده در این استان تجلی پیدا می‌کند.

خرسک: نوعی قالی درشت بافت است که برز آن را با قیچی نمی‌ریزند. نقشه این نوع قالی معمولاً ابداعی و برگرفته از طبیعت است و بافنده به میل و اراده خویش طرحی را در ذهن می‌پروراند و اجرا می‌کند. این نوع فرش معمولاً در بین عشایر و روستاییان مورد استفاده قرار می‌گرفته و به دلیل ناهموار بودن محل سیاه چادرها و کف اتاق‌ها در روستا، این فرش ضخیم بافته می‌شده است.

۲- گلیم بافی: در معنای کلی بار فرهنگی که گلیم بر دوش می‌کشد در حقیقت القاکننده یک نوع روش تولید است؛ زیرا کالاهای مختلفی در استان، با روش گلیم بافی تولید می‌شوند. گلیم فرشی است سبک که کلیه مصالح آن پشم است و بافنده آن معمولاً زنان عشایر و خانواده‌های روستایی می‌باشند. بافت گلیم بیشتر شبیه پارچه است تا قالی. و بیشتر به عنوان زیرانداز، خور، خورجین، تاپه و کیسه و ... از آن استفاده می‌شود. در استان چهار محال و بختیاری چهار نوع گلیم را می‌توان از یک‌دیگر متمایز کرد: ۱- گلیم روستایی، ۲- گلیم سومک (گلیم سوزنی

تصویر ۷-۹- نمونه ای از گلیم و جاجیم تولیدی در استان

بختیاری)، ۳- گلیم پود پیچ، ۴- گلیم پارچه ای جاجیم نوعی زیرانداز است که به چهار کویی نیز معروف است و تقریباً به شکل گلیم تهیه می شود. از جاجیم به عنوان رختخواب پیچی یا چاجب در بین عشایر استفاده می شده است.

۳- نمذ مالی: یکی از قدیمی ترین، زیباترین و تخصصی ترین صنایع دستی در استان چهار محال و بختیاری صنعت نمذ مالی است که در سایر مناطق کشور کمتر دیده می شود. نمذ از پشم گوسفندان به صورت کاملاً سنتی در بیشتر مناطق استان تولید می شوند. در گذشته به عنوان زیرانداز یا نوعی پوشش برای چوپانان و کشاورزان مورد استفاده قرار می گرفته است. نوعی کلاه نیز از نمذ در استان تولید می شود که به کلاه نمذی معروف است و هنوز بیشتر مردان بختیاری از این نوع کلاه استفاده می کنند. شهرهای بروجن و شهرکرد، از مراکز مهم تولید گیوه و نمذ در استان هستند.

تصویر ۸-۹- نمکدان

۴- نمکدان: نمکدان، تی ور یا چننه از دست بافت های محلی زنان بختیاری است و بیشتر جنبه خود مصرفی داشته و جهت حمل و نگهداری نمک و مواد مشابه خوراکی از آن استفاده می شده است. از مهم ترین مناطق این بافته می توان به لردگان، چلگرد، کوه رنگ و مناطق مختلف بازفت اشاره کرد.

دیگر صنایع دستی استان عبارت‌اند از: وریس یا وریسین، چوقا (چوغا)، قفل‌سازی، سنگ تراشی، گیوه دوزی و خاتم کاری.

تصویر ۹-۹- صنایع دستی استان (وریس و قفل جالشتری)

تحقیق کنید

— با کمک والدین خود تحقیق کنید غیر از صنایع دستی که در کتاب نام آنها ذکر شده چه صنایع دیگری در منطقه شما تولید می‌شده است یا هم اکنون تولید می‌شود.